

نقش کتابخانه‌ها

در فعالیتهای سوادآموزی*

هر کتابخانه‌ای که دست‌اندرکار فعالیتهای سوادآموزی باشد اقدام به ارائه انواع خدمات مناسب جامعه می‌کند. این فعالیتهای گسترده را می‌توان به منزله زنجیره‌ای متشکل از سه بخش در نظر گرفت. خدمات، مواد و منابع، و فعالیتهای تعاونی. نمودار زنجیره کتابخانه‌ها و سوادآموزی (تصویر ۱) بیان‌کننده این مفهوم است. بطور کلی، این فعالیتها با ادامه کار فرد پیچیده‌تر، وقت‌گیرتر و پرهزینه‌تر می‌شود. این نمودار منحصراً ساختاری را برای آزمایش سایر راههای آموزش سواد ارائه می‌دهد، کتابخانه‌ها می‌توانند فعالیتها را از هر کجای این زنجیره برحسب نیازها و امکانات جامعه برگزینند.

هنگام بیان راههایی که کتابخانه می‌تواند از آن راهها در فعالیتهای سوادآموزی مشارکت کند، جا دارد به تنوع این فعالیتها بیندیشیم. اگرچه فعالیتهای سوادآموزی کتابخانه را می‌توان در یک زنجیره قرار داد، اما خدمتی که در بالاترین سطح این زنجیره ارائه می‌شود الزاماً به این معنی نیست که بهترین خدمت ارائه شده از سوی کتابخانه‌هاست. نوع خدمات سوادآموزی که ارائه می‌شود خواهد توانست و باید تفاوتهای میان جوامع را نشان دهد.

اگرچه می‌دانیم برای خدمات سوادآموزی کتابخانه برنامه‌استانداردی وجود ندارد، با این حال فعالیتهای متنوعی در این زمینه وجود دارد که با کتابخانه‌ها پیوند خورده است. این مقوله‌ها دیدی کلی از فعالیتها ارائه داده و شامل نمونه‌هایی از طرحهای سوادآموزی گزارش شده در متون موجود در این زمینه است.

مجموعه مواد و منابع

انواع موادی که برای نوآموزان بزرگسال تهیه می‌شود شامل مواد چاپی، نوارهای شنیداری (برای آموزش زبان انگلیسی به فراگیران زبان یا بخش اطلاعات برای نوآموزان بزرگسال که نمی‌توانند بخوانند)، نوارهای ویدئو (برای

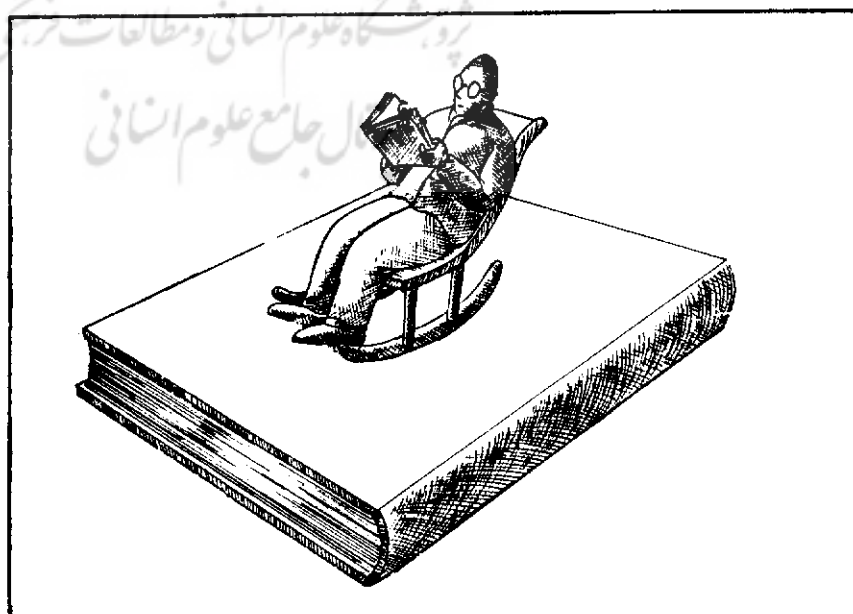
یکی از راههای ساده برای شروع فعالیتهای سوادآموزی، کار در زمینه مجموعه مواد و منابع چاپی است.

د. و. جانسون وج. سول

ترجمه رحمت‌الله فتاحی

عضو هیأت علمی گروه کتابداری

(دانشگاه فردوسی)

مواد و منابع

موجودی فعلی را ارزشیابی کنید.

مواد و منابع قابل دسترسی را در مجموعه جداگانه‌ای گردآوری کنید.

دیگر مجموعه‌های موجود در ناحیه را شناسایی کنید.

مواد و منابع موجود در زمینه سوادآموزی را گزینش کنید.

مواد و منابعی اضافی برای توسعه مجموعه سوادآموزی پایه از مواد چاپی برای دانشجویان، معلمان، آموزشگران انتخاب کنید.

مجموعه را با افزودن نوارهای شنیداری برای دانشجویان طالب زبان و نوارهای ویدئوپیرامون موضوعاتی چون عدم اشتغال، رشد تعلیمات عمومی و جز آن تقویت کنید.

مجموعه‌هایی را به شکل امنی در اختیار مکانهای آموزش بزرگسالان قرار دهید.

مجموعه را با افزودن نرم افزار آموزشی به کمک میکروکامپیوتر توسعه دهید.

از مواد مورد تقاضا نسخه‌هایی اضافی تهیه کنید.

برای نوآموزان بزرگسال مواد و منابع لازم را تولید و توزیع کنید.

سخنرانیهایی برای گروه‌های جامعه پیرامون مسأله سوادآموزی و نیاز به خدمات سوادآموزی ایجاد کنید.

استخدام آموزشگر و کارورزی و استفاده از دانشجویان را هدایت کنید.

خدمات کتابخانه

به منظور راهنمایی و ارجاع سؤالات، اطلاعاتی پیرامون فرصتهای آموزشی بزرگسالان فراهم سازید.

برای آموزش فردی و آموزش بزرگسالان فضای لازم و کلاس درس تأمین کنید.

بودجه لازم برای خدمات سوادآموزی کتابخانه را درخواست کنید.

اطلاعات خود را پیرامون هر مؤسسه گسترش دهید.

مجموعه سوادآموزی کتابخانه را به آگاهی عمومی برسانید و تبلیغ کنید.

به منظور تشکیل بایگانی منابع لازم برای پشتیبانی یا نمایش مسأله، اطلاعاتی فراهم آورید.

برای دانشجویان آموزش بزرگسالان باز دیده‌ها و گردشهای را ترتیب دهید.

راهنمایی‌ها و ارجاعات به موسسات را دنبال کنید.

کتابشناسیهایی از مواد و منابع موجود تهیه کنید.

برای کارکنان کتابخانه، گروه‌های کاری (کار و تمرین) پیرامون سوادآموزی تشکیل دهید.

دفاع و پشتیبانی از سوادآموزی را هدایت کنید (سخنرانیهایی عمومی، تماس با قانونگذاران).

آگاهیهای جامعه و تلاشهای به کارگیری آموزشگران را هماهنگ کنید.

کتابچه‌هایی پیرامون خدمات سوادآموزی انتشار دهید.

خبرنامه‌هایی پیرامون مسایل سوادآموزی و کوششهایی که در ناحیه انجام می‌شود تهیه کنید.

کوششهای تعاونی

با دیگر کتابخانه‌های ارائه دهنده خدمات سوادآموزی تماس برقرار ساخته و مجموعه مواد و نیز خدمات آنها را مورد ملاحظه قرار دهید.

با دیگر ارائه دهندگان خدمات سوادآموزی ملاقات کنید.

خدمات آموزش بزرگسالان را به آگاهی عموم برسانید و تبلیغ کنید.

ائتلاف یا شورا‌های سوادآموزی تشکیل دهید.

در برگزاری کارآموزیهای آموزشگران مشارکت داشته باشید.

عضویت در ائتلاف را گسترش دهید، ساختار ائتلاف را شکل دهید.

برای فعالیتهای ائتلافی آینده از منابع خارج از کتابخانه درخواست بودجه کنید.

تصویر ۱. زنجیره کتابخانه‌ها و سوادآموزی

شناخت کلمات، نوشتن، و انشاء و نیز مهارتهای ریاضی) است. از این مواد، آموزشگران و مدرسان نیز استفاده می‌کنند. راهنمای معلمان، وسایل کمک آموزشی، و منابع تدریس برای معلمان نیز می‌تواند از سوی

آموزش مهارتهای پایه و مهارتهای شغلی، که معمولاً همراه با مدرس مورد استفاده قرار می‌گیرد)، و نرم افزار ریز کامپیوتر (برای آموزش مهارتهای پایه، از قبیل شناخت کلمات، نوشتن، و انشاء و نیز مهارتهای پایه، از قبیل

کتابخانه در اختیار قرار گیرد.

نقشی که کتابخانه‌ها در تهیه مواد چاپی برعهده دارند می‌تواند مناسبترین کار برای آنها باشد، زیرا این امر فعالیت است که همواره در کتابخانه‌ها معمول است. از این رویکی از راههای ساده برای شروع فعالیتهای سوادآموزی، کار در زمینه مجموعه مواد و منابع چاپی است. این مجموعه شامل مواد خواندنی برای اوقات فراغت، کتابهای درسی، کتابهای تمرین، و مهارتهای زندگی یا مواد مربوط به مهارتهای جدید (در زمینه‌هایی چون آگاهیهایی مصرف کنندگان، اقتصاد خانواده و جز آن) است.

نوارهای ویدئو و نرم افزار کامپیوتر سوی دیگر این طیف قرار دارند. تا حدی به خاطر آن که این مواد شکلهای نسبتاً جدید برای کتابخانه‌ها به حساب می‌آیند و بطور قابل ملاحظه‌ای هم از نظر قیمت اولیه و هم از نظر تجهیزات مورد نیاز برای استفاده از چنین موادی گران است.

چنین مجموعه‌هایی از مواد و منابع سوادآموزی همواره و کلاً در محل کتابخانه نگهداری نمی‌شود. مجموعه‌های امنی را بطور چرخشی می‌توان در مراکز آموزش بزرگسالان و مکانهای آموزشی مستقر کرد. رهبر دیگر آن است که چندین کتابخانه موجود در یک ناحیه اقدام به خرید مجموعه‌ای به عنوان مجموعه چرخشی هسته نمایند یا نظامی کتابخانه‌ای این مجموعه هسته را تهیه کند.

برخی کتابخانه‌ها عملاً مواد و منابع خود را در هر دو شکل چاپی و شنیداری دیداری برای نوآموزان بزرگسال تولید و توزیع می‌کنند. چنین موادی که به صورت محلی تهیه می‌شود می‌تواند به وسیله کارکنان کتابخانه، آموزشگران، و یا معلمان تألیف گردد. برخی دیگر از کتابخانه‌ها اقدام به چاپ داستانهایی به قلم دانشجویان برنامه‌های سوادآموزی خود می‌کنند. نوارهای شنیداری را می‌توان برای کمک به دانشجویانی که زبان انگلیسی زبان دوم آنها محسوب می‌شود تهیه کرد. یکی از تلاشهای بلندپروازانه، تولید محلی تهیه و توسعه نرم افزار میکروکامپیوتری در زمینه مهارتهای پایه است.

پشتیبانی سوادآموزی شامل خدمات اطلاعاتی کتابخانه و نیز مواد و منابع آن است.

رادیو و تلویزیون نیز از این مقوله‌اند. برگزاری بازدیدهایی از کتابخانه و دوره‌های ضمن خدمت برای نوآموزان بزرگسال، آموزشگران و معلمان نوعی تبلیغ است که مراجعان جدیدی را به کتابخانه آورده و استفاده کنندگان پیشین خدمات کتابخانه را در جریان امر قرار می‌دهد. به کارگیری دانشجویان فعال و آموزشگران داوطلب بخشی از فعالیت‌های تبلیغاتی در نظر گرفته می‌شود. تلاش‌های ویژه‌ای را می‌توان برای جذب این دو گروه در نظر گرفت.

اطلاعات و ارجاعات

کتابدارانی که دست‌اندرکار برنامه‌های سوادآموزی‌اند دو فعالیت اطلاعاتی عمده را به انجام می‌رسانند: (۱) برقراری ارتباط میان افراد نیازمند سوادآموزی با برنامه‌های سوادآموزی در جامعه، و (۲) برقراری ارتباط میان آموزشگران فعال داوطلب سوادآموزی با برنامه‌های سوادآموزی ناحیه. این نقش ارتباطی از نظر میزان اطلاعات مورد نیاز مراجعان و ارجاع دادن عملی آنها به مراکز سوادآموزی تا دنبال کردن نتایج حاصل از این ارجاع، متفاوت است. یکی از نکات اساسی در مورد این خدمت عبارت است از کسب اطلاعات پیرامون خدمات سوادآموزی ناحیه و کارکنان خدمات عمومی که از چنین اطلاعاتی آگاهی دارند.

تهیه برنامه یکی از رهبردهای دیگر برای کسب اطلاعات است و اغلب کتابداران از آن در طرح‌های سوادآموزی خود استفاده می‌کنند. موضوعهای اصلی برنامه می‌تواند شامل خدمات اجتماعی، مسایل آموزشگاهی، یا مراقبت از کودک باشد. در میان برنامه‌های سوادآموزی کتابخانه و همزمان با تهیه مواد و منابع، ارائه خدمات اطلاعاتی از اولویت خاصی برخوردار است.

گردهمایی عمومی جامعه برای بحث پیرامون مسایل سوادآموزی و بیان خدمات لازم. گاهی اوقات، گروه «دوستان کتابخانه» در تلاش‌های پشتیبانی از سوادآموزی مشارکت می‌کند.

تبلیغ خدمات سوادآموزی

دامنه عرضه و تبلیغ خدمات سوادآموزی گسترده بوده و شامل بسیاری از تلاش‌های تبلیغاتی معمول کتابخانه است. نمایش پوسترها و توزیع بروشورها از رهبردهای بسیار معمول و مورد استفاده است. افزون بر آن، کتابخانه‌ها می‌توانند (با همکاری با دیگر گروهها) به تهیه خبرنامه سوادآموزی برای نوآموزان بزرگسال، معلمان، آموزشگران، و یا عموم مردم اقدام کنند. بطور مرسوم، کتابخانه‌ها کتابشناسیهایی تهیه کرده و مواد مناسب سوادآموزی مورد نیاز معلمان و آموزشگران را به نظر عموم رسانده‌اند.

کوشش‌های تبلیغاتی مشترک نمونه بارزی از طرح‌های سوادآموزی کتابخانه است. این کوششها شامل تهیه بروشور درباره خدمات کتابخانه در ناحیه، نمایش‌های شنیداری-دیداری، نمایشگاهها، ثبت و ضبط اعلانات خدمات عمومی است. ارائه سخنرانیهایی برای گروههای مردم و حضور در

امکانات و تجهیزات

کتابخانه‌ها اغلب فضای لازم برای آموزش فردی، جلسات کارآموزی معلمان کلاسهای آموزش پایه بزرگسالان، و بازدید از کتابخانه را فراهم می‌سازند. بسته به مقاصد دانشجویان و بازدیدهای کلاسی، به وجود سائلی جداگانه همواره نیاز نیست. در صورت امکان، برای آموزش فردی باید از فضایی غیرعمومی استفاده کرد. تجهیزاتی که کتابخانه‌ها در پشتیبانی برنامه‌های سوادآموزی تدارک می‌بینند نظیر همان تجهیزاتی است که برای عموم مردم فراهم می‌سازند. این گزینش اساساً شامل تجهیزات شنیداری-دیداری مثل ضبط صوت، ویدئو، و ریز کامپیوتر است.

پشتیبانی از سوادآموزی

پشتیبانی سوادآموزی شامل خدمات اطلاعاتی کتابخانه و نیز مواد و منابع آن است. بعضی مواقع کتابخانه به منزله مرکزی برای اطلاعات کلی پیرامون مسایل سوادآموزی و این که شهروندان چگونه و از چه راهی می‌توانند مشکلات را برطرف سازند عمل می‌کند. این فعالیت شامل ارائه اطلاعات پیرامون قوانین ملی و ایالتی مربوط به خدمات سوادآموزی سخنرانیهای قانونگذاران، و نمایشگاههایی با تأکید بر مسأله سوادآموزی است. مثالی از تلاش‌های پشتیبانی تعاونی عبارت است از

کارآموزی و سوادآموزی

سه گروهی که دست اندر کار کارآموزی در سوادآموزی اند عبارتند از کارکنان کتابخانه، آموزشگران داوطلب، و دانشجویان بزرگسال. کارآموزی کارکنان کتابخانه با افزایش آگاهی آنان از مسأله سوادآموزی، مشخصات فرد بیسواد، و نیازهای نوآموز بزرگسال آغاز می‌شود. دومین بخش کارآموزی مستلزم ارائه اطلاعات به کارکنان پیرامون خدمات سوادآموزی و مواد و منابعی است که هم در کتابخانه و هم در ناحیه مورد نظر دسترس پذیرند. در برخی کتابخانه‌ها، کارکنان به عنوان بخشی از کار و وظیفه خود در دوره‌های کارآموزی آموزشگران مشارکت می‌کنند. صرف نظر از میزان خدمات سوادآموزی ارائه شده در کتابخانه، چنین فرایند آموزشی این مزیت را برای کارکنان داراست که آنها را نسبت به مشکل پنهان بیسوادی حساس می‌کند.

کتابخانه‌هایی که دست اندر کار آموزش یا کارآموزی آموزشگران هستند این کار را اساساً به دو طریق انجام می‌دهند. نخست، کتابخانه، خود عملاً می‌تواند آموزشگران را به کار گیرد، کارآموزی دهد، تعیین محل کند و مورد ارزشیابی قرار دهد. این رهبرد بطور معمول زمانی انجام می‌گیرد که هیچ مؤسسه دیگری به آموزش و کارآموزی اقدام نکند، هر چند بعضی اوقات خدمات آموزشی جداگانه مکمل یکدیگرند. دوم آن که کتابخانه می‌تواند به شورای آموزشی داوطلبان یا برنامه آموزش اساسی بزرگسالان در تبلیغ و به آگاهی رسانیدن دوره‌های کارآموزی و نیاز به آموزشگران کمک کند، یا آن که می‌تواند در برگزاری دوره‌های کارآموزی برای آموزشگران با دیگر سازمانها همکاری نماید. برای مشارکت در برنامه کارآموزی آموزشگران، کتابخانه‌ها اقدام به تبلیغ و شناساندن مجموعه مواد و منابع خود کرده و تمایل خود را برای کار با آموزشگران و شاگردان آنها اظهار می‌کنند.

افزون بر مشارکت در آموزش و کارآموزی آموزشگران، کتابخانه‌ها در دوره‌های آموزشی ضمن خدمت برای معلمان آموزش بزرگسالان نیز شرکت می‌کنند. همچون خدمات آموزشی برای آموزشگران، این فعالیت موجب تشویق کلاس به دیدار از کتابخانه و استفاده از مجموعه مواد و

سه گروهی که دست اندر کار کارآموزی در سوادآموزی اند عبارتند از کارکنان کتابخانه، آموزشگران داوطلب، و دانشجویان بزرگسال.

منابع آن می‌شود.

سومین گروه دست اندر کار کارآموزی برای سوادآموزی عبارتند از دانش آموزان بزرگسال. ارزشیابی اولیه مهارت‌های دانش آموزان و معرفی دانش آموزان جدید به آموزشگران می‌تواند موجب مشارکت کارکنان کتابخانه شود. در برنامه‌های دیگر، معرفی و ارزشیابی توسط آموزشگران داوطلب و مسؤولان کارآموزی آموزشگران انجام می‌شود.

برنامه‌های نمونه

چگونگی توسعه و بهبود برنامه سوادآموزی از سوی هر کتابخانه عمدتاً بستگی به جامعه، منابع قابل دسترس، و میزان علاقه‌مندی کتابخانه خواهد داشت. به این دلیل، برنامه‌های سوادآموزی کتابخانه از نظر رهبردهای مورد استفاده متفاوت خواهد بود. برای کمک به فهم انواع خدمات مورد ارائه، سه برنامه نمونه ذیلاً شرح داده خواهد شد. یکی بر توسعه مواد و منابع، یکی بر آموزش، و یکی هم بر خدمات پشتیبانی تأکید دارد.

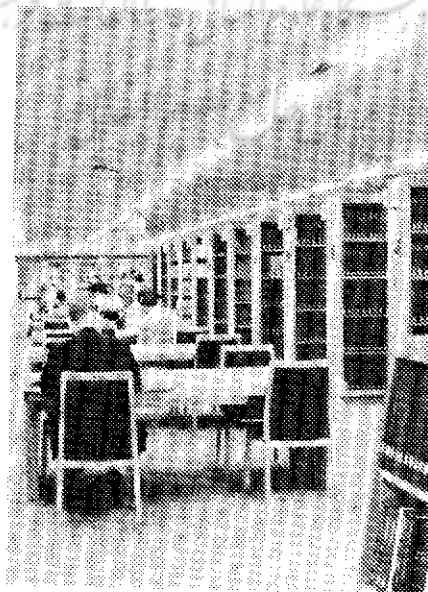
چگونگی توسعه و بهبود برنامه سوادآموزی از سوی هر کتابخانه عمدتاً بستگی به جامعه، منابع قابل دسترس، و میزان علاقه‌مندی کتابخانه خواهد داشت.

دامنه عرضه و تبلیغ خدمات سوادآموزی گسترده بوده و شامل بسیاری از تلاشهای تبلیغاتی معمول کتابخانه است.

توسعه و بهبود مجموعه مواد و منابع

کتابخانه «الف» بر برنامه‌ای از سوادآموزی تأکید دارد که ویژگی آن توسعه مجموعه مواد است. به هر صورت، پیش از خرید هر ماده‌ای، کتابدار مجموعه موجود کتابخانه را مورد بررسی قرار داد و دیگر مجموعه‌های موجود در مراکز ارائه دهنده خدمات سوادآموزی را به منظور تعیین نیاز برای مواد اضافی ارزشیابی کرد. مجموعه مواد و منابع موجود به منظور شناسایی موادی که بیان شده و می‌توانست از سوی خوانندگان بزرگسال جدید و آموزشگران و معلمان استفاده شود مورد ارزشیابی قرار گرفت.

در طول بازدیدهایی که از مرکز آموزش بزرگسالان و دفتر آموزش داوطلبان انجام گرفت، کتابدار چگونگی تکمیل مجموعه‌های موجود را مورد بحث قرار داد. کارکنان هر دو مرکز نیاز به مواد شنیداری-دیداری و نسخه‌های اضافی از مواد چاپی پر استفاده را متذکر شدند. مواد شنیداری-دیداری مورد نیاز شامل کاستهای نوار شنیداری برای استفاده دانش‌آموزانی که زبان انگلیسی زبان دوم آنهاست، کتابهایی که

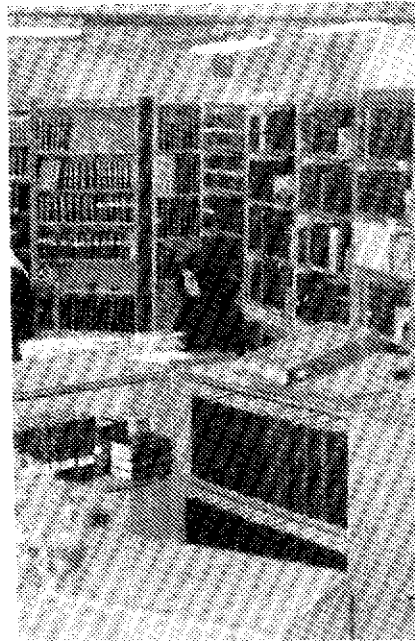
روی نوار ضبط شده باشند برای تشویق خوانندگان، و نوارهای ویدئو در ارتباط با مهارت‌های شفلی بود.

با توجه به منابع مالی و تجهیزاتی که پیشتر کتابخانه در اختیار داشت، تصمیم گرفته شد بر نوارهای شنیداری و مواد چاپی تأکید شود. تعدادی دستگاه ضبط صوت از سوی یک گروه محلی زنان و برای امانت به نیازمندان اهدا شد. به کمک آموزشگران و معلمان نسبت به گزینش مواد شنیداری - دیداری و چاپی اقدام لازم به عمل آمد.

در پاسخ به خریدهای کتابخانه و تماسهای آن با ارائه دهندگان خدمات سوادآموزی دانش آموزان، آموزشگران، و شرکت کنندگان در کلاسها بازدیدهایی از کتابخانه به عمل می‌آوردند، و دانش آموزان به مجموعه کتابخانه ارجاع داده می‌شود. با این حال، استفاده از کتابخانه محدود به مجموعه نیست، بلکه دانش آموزان و معلمان به کل مجموعه، بوسیله نشریه‌های ادواری، مواد ویژه کودکان، و کتابهای مرجع توجه می‌کنند.

به منظور آگاهی مداوم آموزشگران و معلمان نسبت به محتوای مجموعه، کتابخانه اقدام به تهیه یک کتابشناسی توصیفی از مواد شنیداری - دیداری و فهرستی از مواد چاپی می‌کند. این فهرستها هر شش ماه یکبار روزآمد شده و به گزینش مواد آتی نیز کمک می‌شود. به همین خاطر، آموزشگران و معلمان اکنون به آسانی می‌توانند از مواد مورد نیاز و اضافی آگاهی یابند.

گام بعدی پیشرفت عبارت است از تهیه سوادآموزی در باب موضوعهای سوادآموزی بزرگسالان. از آنجا که علاقه جامعه به چنین موضوعهایی افزایش می‌یابد، تعداد تقاضاها برای این نوع اطلاعات نیز فزونی یافته است. علاوه بر تهیه کتابها، کتابخانه مقالات مجلات و جزوه‌هایی نیز پیرامون سوادآموزی گردآوری می‌کند. اطلاعات این مجموعه می‌تواند به کتابخانه و دیگر ارائه دهندگان خدمات سوادآموزی در توسعه پیشنهادها بودجه، توجیه تقاضای بودجه، تدارک سخنرانی درباره سوادآموزی، و اطلاع دادن به رهبران جامعه پیرامون مسأله سوادآموزی کمک کند.

ارزشیابی مجموعه براساس کاربرد، افزایش امانت‌دهی، و میزان رضایت آموزشگران و معلمان از کیفیت و حجم مجموعه انجام می‌گیرد.

آموزش

کتابخانه «ب» بر برنامه‌ای از سوادآموزی تأکید دارد که ویژگی آن آموزش فرد به فرد است. به دنبال بررسی و مروری که درباره خدمات جاری ارائه شده در ناحیه انجام گرفت، کارکنان کتابخانه نخستین مشکل را نبود خدمات آموزشی محلی تشخیص دادند. پیش از شروع برنامه، کتابخانه اقدام به تشکیل گروه مشورتی و برنامه‌ریزی محلی کرد. از نمایندگان دولت محلی، آموزشگاه بخش، سازمانهای محلی، مؤسسه‌های خدمات اجتماعی، روزنامه محلی، و کتابخانه خواسته شد تا در این امر مشارکت کنند.

گروه برنامه‌ریزی نیاز به خدمات آموزشی را مورد تأیید قرار داد و برای درخواست بودجه با کارکنان کتابخانه به همکاری پرداخت. بند ششم از لایحه خدمات و ساختمان کتابخانه بودجه اولیه طرح را تأمین کرد و در تکمیل آن از امکانات مالی اهدایی سازمانهای محلی و بودجه کتابخانه محلی استفاده شد. به منظور

هماهنگی میان گروه مشورتی و داوطلبان اقدام به استخدام موقت یک هماهنگ کننده پاره وقت گردید.

به کارگیری آموزشگران داوطلب از طریق رسانه‌های سنتی انجام گرفت. همچنین مقاله‌هایی در خبرنامه‌های کلیسای محلی و سازمان محلی درج شد و بروشورهایی به عنوان بخشی از تلاشهای جذب نیرو تهیه گردید.

برای کارآموزی آموزشگران، گروه مشورتی و شخص هماهنگ کننده از منابع گروههای ملی داوطلبان سوادآموزی، آموزشگران بزرگسالان دانشکده‌های محلی، آموزگاران محلی، و کارکنان کتابخانه استفاده می‌کنند. این کارآموزی شامل بازدیدهایی از کتابخانه و استماع سخنرانیهای مدرسان آموزش پایه بزرگسالان از دانشکده‌های محلی ناحیه‌ای است. این فعالیتها آموزشگران جدید را در جریان گستره خدمات سوادآموزی که با همکاری برنامه آموزش محلی ارائه می‌شود قرار می‌دهد. افزون بر دوره اولیه کارآموزی، هر چند وقت یکبار نیز دوره‌های آموزش ضمن خدمت برای آموزشگران برگزار می‌شود. این دوره‌ها امکان معرفی مواد جدید آموزشی، تبادل اندیشه‌هایی درباره آموزش، و ایجاد شبکه پشتیبانی برای آموزشگران را فراهم می‌سازد.

به کارگیری و جذب دانشجویان، از الگوهای مشابه به کارگیری آموزشگران پیروی می‌کند، با این تفاوت که تأکید بیشتری بر مواد چاپی کاملاً بصری و افزایش استفاده از ایستگاه رادیو محلی می‌شود. همچنان که برنامه به پیشرفت خود ادامه می‌دهد، مسأله تلاش برای جذب نیرو از حرف به عمل تبدیل می‌شود. ارجاع و هدایت آنهايي که دست به مطالعه نمی‌زنند از سوی خوانندگان به برنامه، جنبه حاد برنامه به کارگیری و جذب است.

گروه مشورتی به کار خود در تهیه اطلاعات پیرامون برنامه ادامه داده و به منزله گروه پشتیبانی - تقریباً شبیه گروه دستداران کتابخانه - برای طرح سوادآموزی خود عمل کرده است. از آنجا که اعضای گروه مشورتی افراد تصمیم‌گیرنده محلی هستند، توجه عمومی بر برنامه آموزشی کتابخانه استوار است. پشتیبانی جامعه محلی از برنامه به رشد خود

ارزشیابی خدمات کتابخانه شامل گردآوری آمار تعداد راهنماییها و ارجاعات، تعداد دفعاتی که کتابخانه برای آموزش و گردهمایی مورد استفاده قرار گرفته، طرحهای مشترک و تعداد و نوع تماسهایی است که با اعضای ائتلاف انجام گرفته است.

خدمت در ارتباط با ائتلاف برنامه ریزی می شود، وظیفه گرد آوردن و حفظ بایگانی اطلاعات ساده تر می گردد. حاصل این خدمات آن است که کتابخانه راهنمای سالانه ای برای خدمات سوادآموزی و به منظور توزیع گسترده در جامعه تهیه می کند.

توضیحات:

• این مقاله ترجمه بخشی از کتاب *Libraries and Literacy* تألیف د. و. جانسون و ج. سول (از انتشارات انجمن کتابداران آمریکا) است.

Appalachian Adult Education center. *Annual report: The Interrelating of Library and Basic Education Services for Disadvantaged Adults: A Demonstration of Four Alternative Working Models.* Vols. 1 & 2. Washington, D.C.: U.S. Office of Education, 1973.

Birge, Lynn E. *Serving Adult Learners: A Public Library Tradition.* Chicago: American Library Assn., 1981.

"The Functionally Illiterate." In *The Changing Role of Public Libraries; Background Papers from the White House Conference*, compiled by Whitney North Semour, Jr. Metuchen, n.J.: Scarecrow, 1980.

Heiser, Jane C., ed. "The Public Library in the Coalition Against Illiteracy." *Public Libraries* 23 (Winter 1984): 107-123.

"Literacy Programs, Library." *ALA Yearbooks.* Chicago: American Library Assn., 1977-.

Articles, many of which are authored by Helen Lyman, summarize library activities related to adult literacy education during the year covered.

Lyman, Helen Huguenor. *Literacy and the Nation's Libraries.* Chicago: American Library Assn., 1977.

----- "Literacy Education as Library Community Service." *Library Trends* 29 (Fall 1979): 193-217.

Schmidt, Susan. "A History of ABE Services in Public Libraries." *Drexel Library Quarterly* 14 (Oct. 1978): 5-13.

Smith, Ester Gottlieb. *Libraries in Literacy.* Vols. 1 & 2. Washington, D.C.: Dept. of Education, 1981.

Weingand, Darlene E., ed. "Adult Education, Literacy, and Libraries." *Library Trends* 35 (Fall 1986), Entire issue.

ادامه داده و در تخصیص بودجه کتابخانه برای فعالیتهای سوادآموزی منعکس می شود.

ارزشیابی خدمات سوادآموزی شامل ثبت آمار تعداد آموزشگران تربیت شده، تعداد دانشجویان به کار گرفته شده و تعیین محل شده، ساعت های آموزش، میزان حفظ دانش آموزان و آموزشگران، تحقق هدفهای مطرح شده برای دانش آموزان، و رشد برنامه است.

خدمات

کتابخانه «ج» بر برنامه ای از سوادآموزی تأکید دارد که ویژگی آن خدمات پشتیبانی کننده به ارائه دهندگان محلی خدمات سوادآموزی است. در آغاز دهه ۱۹۸۰، در یک گردهم آیی غیررسمی یک گروه منطقه ای وضعیت سوادآموزی و واکنش جامعه را نسبت به این مسأله مورد بحث و تبادل نظر قرار داد. این گروه شامل نمایندگان از دانشکده منطقه ای، آموزشگاه به بخش، دانشکده محلی، شورای آموزش داوطلبان، مؤسسه های خدمات اجتماعی، مؤسسه های خدمات اشتغال، و مرکز شهروندان عالی رتبه بود. اگرچه کتابدار جزئی از این گروه نبود، اما تماسهایی با برخی اعضای شناخته شده و مورد توجه کارکنان کتابخانه گرفت و از وی برای شرکت در گردهمایی دعوت شد.

این ائتلاف محلی به منزله سازمانی غیررسمی باقی مانده و موارد زیر را به عنوان وظایف اولین خود در نظر گرفته است: ۱) انجام مکاتبات و تماسهایی پیرامون خدمات موجود، ۲) شناسایی شکافهای خدماتی در جامعه، و ۳) بررسی طرحهای احتمالی همکاری، از قبیل به کارگیری نیرو و تبلیغ. به عنوان عضو مشارکت کننده در گروه، کتابخانه سه زمینه را برای مشارکت مستقیم شناسایی کرد.

نخستین زمینه مشارکت عبارت است از عمل کردن به منزله مرکز اطلاعات و راهنمایی برای خدمات سوادآموزی. به عنوان بخشی منطقی از خدمات ارجاعی، کتابخانه اطلاعات مربوطه را از ارائه کنندگان خدمات سوادآموزی گردآوری کرده تا بایگانی اطلاعاتی را که مبنایی برای ارجاع افراد به مؤسسه های ذیربط خواهد بود، تشکیل بدهد. از آنجا که این

دومین زمینه مشارکت کتابخانه، تبلیغ است. ائتلاف حاصل مکرراً مسأله به کارگیری نیرو را متذکر شده، تصمیم گرفت کوششهای تبلیغاتی را، به منظور تأثیر بیشتر بر فعالیتهای انفرادی، در یکدیگر ادغام کند. از این رو، کتابخانه به منزله مرکزی برای توزیع نوشته ها و متون، نصب پوستر، و نمایش مواد و منابع پیرامون سوادآموزی و خدمات سوادآموزی عمل می کند. کتابخانه با اقدام به چاره جویی مشترک با ارائه دهندگان خدمات سوادآموزی به توسعه برنامه تبلیغاتی کمک می کند. در صورت امکان، کتابخانه هزینه چاپ پوسترهایی که خدمات سوادآموزی را تبلیغ کنند پرداخت می نماید.

از آنجا که کتابخانه دارای تجهیزات ویدیویی است، ائتلاف مزبور از این تجهیزات و امکانات برای تهیه برنامه های اطلاعاتی ایستگاه تلویزیونی مدار بسته محلی و اعلام خدمات عمومی استفاده می کند.

سومین وظیفه کتابخانه تأمین فضای مورد نیاز برای گردهماییهای ائتلاف، کلاسها، کارآموزی آموزشگران، و آموزش فردی است. اگرچه کتابخانه همواره فضای مورد نیاز گردهماییها را فراهم کرده است، اما مشارکت در ائتلاف موجب تبلیغ بیشتر این خدمات می شود. افزون بر آن، همه ساله تلاشهای بیشتری صورت می گیرد تا مدرسان و آموزشگران نسبت به موجود بودن و قابل دسترس بودن فضای گردهمایی آگاهی یابند. این کوشش شامل ارسال نامه به آموزشگران و مدرسان جدید، و برگزاری سخنرانیهای در جلسات آنهاست.